

(Buzet, 1521. – Eisenstadt / Željezno, Burgenland / Gradišće, Austrija, 1579.)

Iz redova popova glagoljaša potekao je i poznati istarski protestant Stjepan Konzul Istranin. Rođen je 1521. u Buzetu. O njegovom školovanju nema povijesnih podataka, samo znamo da je bio glagoljaški svećenik u središnjoj Istri (Starom Pazinu). Zbog prihvaćanja protestantskog učenja protjeran je 1549. g. i morao je napustiti svoju župu i otići u progonstvo. Najprije je bio u Ljubljani, a zatim u Kranju gdje je obavljao službu protestantskog propovjednika.

Godine 1552. pridružio se Primožu Trubaru u Njemačkoj u Rothenburgu na Tauberi, a slijedeće godine se preselio zajedno s Trubarom u Kempten. Iza toga se zaposlio se kao učitelj pjevanja u Regensburgu. Nakon toga, 1557.g., započeo je prevođenje Trubarovog slovenskog prijevoda Novog zavjeta na hrvatski jezik. Slovenski protestanti, zajedno s Antunom Dalmatinom i Grgurom Vlahovićem pozitivno su ocijenili njegove prijevode 1559.g., te su smatrali da su tekstovi razumljivi i na širem području Hrvatske, Dalmacije, Bosne i Srbije. Konzul je zajedno s Hansom Ungnadom i Trubarom organizirao rad slavenske protestantske tiskare u Urachu (djelovala od 1561. do 1565.), te je zajedno s Dalmatinom, prema Trubarovim tekstovima, tiskao *Tabla za dicu*, luteranski katekizam, i zatim Novi zavjet na hrvatskom jeziku, odnosno *Prvi i drugi del Novoga Testamenta*

. Nakon tiskanja prvoga djela, između Konzula i Trubara došlo je do nesuglasica oko kvalitete prijevoda, pa su prekinuli suradnju. Godine 1562. Konzul se uputio u Istru i, pokazujući svoje prijevode i knjige, nastojao dobiti moralnu i novčanu potporu za rad tiskare. Nakon povratka u Njemačku, također je obilazio brojne gradove u potrazi za novčanom potporom. No, nakon Ungnadove smrti 1564.g. tiskara više nije imala pokrovitelja. Te godine je na vlast došao nadvojvoda Karlo (koji je vladao središnjom Austrijom)[1] i situacija se znatno promijenila u južnoslavenskim zemljama pod habsburškom vlašću. Karlo je bio drugačiji od svog mnogo tolerantnijeg brata, cara Maksimilijana II. i promovirao je katoličku protureformaciju. On je 1564. g. započeo s progonom protestanata i spaljivanjem njihovih knjiga u Štajerskoj, Koruškoj, Kranjskoj, Goričkoj, Primorju i Pazinskoj Knežiji.

Konzul se 1566. g. vratio u Regensburg gdje je 1568. kod tiskara Ivana Purgara (Johann Burger) sa Dalmatinom objavio prijevod Brenzove Postile na latinici. Nakon Regensburga seli se u Željezno (Eisenstadt, Kismarton) u zapadnu Ugarsku na poziv tamošnjeg plemića, gdje među novopridošlim hrvatskim stanovnicima propovijeda protestantizam. Tamo i umire 1579. g.

Djela[2]:

Glagoljica

- Pokusni list (1560. g.)
- «Tabla za dicu» (1561. g.)
- «Mali glagoljski Katekizam» (1561. g.)
- «Katehismus : edna malahna kniga u koi esu vele potribne i prudne nauki i artikuli prave krstianske vere, s kratkim istomačenem za mlade i priproste ljudi. I edna predika od kriposti i ploda prave karstianske vere / krozi Stipana Istriana s pomoću dobrih Hrvatov sad naiprvo istomačena = Der Catechismus mit kurtzen Auslegungen Symbolum Athanasii. Vnnd ein Predig von der krafft vnd wuerckung des rechten Christlichen Glaubens in der Crobatischen Sprach», Tübingen, 1561.
- «Edni kratki razumni nauci naipotrebnei i prudnei artikuli ili deli stare prave vere k' rstianske ... iz' krainskoga ezika sad naiprvo, skroz Antona Dalmatina i Stipana Istriana ist[o]lmačeni = Die fürnampsten Hauptartickel christlicher Lehre aus der lateinischen, teutschen und windischen Sprach in die Crobatische jetzund zum ersten Mal verdolmetscht und mit crobatischen Buchstaben getruckt», Tübingen, 1562.
- «Artikuli ili Deli prave stare krstianske vere, is Svetoga pisma redom postavljeni na kratk[o] razumno složeni i stumačeni ... / sada vnové is latinskoga, nemškoga i krainskoga jazika va hrvacki verno stlmačeni po Antonu Dalmatin i Stipanu Istrianu = Confessio, oder Bekanntnuss des Glaubens ... : aus dem Latein und Teutsch in die crobatische Sprach verdolmetscht vn mit Glagolischen Buchstaben getruckt», Tübingen, 1562.
- «Postila» (1562. g.)
- «Prvi del Novoga Testamenta» (1562. g.)
- «Drugi del Novog Testamenta» (1563. g.)
- «Edna kratka summa nikih prodik od tuče» (1563. g.)
- «Beneficium Christi - Govorenje vele prudno» (1563. g.)
- «Spovid i spoznanje prave krstianske» (1564. g.)
- «Bramba Augustanske [Augsburške] spovedi Apologia imenovana» (1564. g.)

Ćirilica

- Pokusni list u Urachu (1561. g.)
- «Katekizam» (1561. g.)
- «Razumni nauci» (1562. g.)
- «Artikuli» (1562. g.)
- «Prvi del Novog Testamenta» (1563. g.)
- «Drugi del Novog Testamenta» (1563. g.)
- «Postila» (1563. g.)

Latinica

- «Katekizam» (1563. g.)

- «Crikveni Ordinalic» (1564. g.)
- «Bramba» (1564. g.)
- «Spovid» (1564. g.)
- «Beneficium» (1565. g.)
- «Prvi del Postile» (1568. g.)
- «Drugi del posztile, to yeszt letni deli Evanyeliov, ki sze od Vazma zatsanssi, dari do prissaztya otsito k Czrikvi vszaku Nedilu tstu : latinszkim yazikom isztumatseni / potli na harvaczi yazik po Antonu Dalmatimu i Stipanu Isztrianinu obracheni», Ratisponi: Ivan Purgara, 1568.

Talijanski

- «La confessione della fede» (1562. g.)
- «Catechismo picciolo» (1562. g.)
- «Postila» (1562. g.)
- «Artikuli - Confesiones tres» (1562.-1563. g.)
- «La difesa della confessione» (1563. g.)
- «Esposizione del salmo LI e CXXX» (1564. g.)
- «Methodus doctrinae ecclesiae Magdeburgiensis» (1564. ili 1565. g.)
- «Tratatto utilissimo» (1565. g.)

[1] Nadvojvoda Karlo (1540-1590) je osnovao Karlovac, koji je i dobio ime po njemu.

[2] Popis preuzet iz rada F. Bučara i A. Miculiana.